

ARAŞTIRMA

HEMŞİRELİK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL ZEKA DÜZEYİ

Gülçin AVŞAR*

Mağfired KAŞIKCI**

Alınış Tarihi:02.01.2009

Kabul Tarihi:18.03.2009

ÖZET

Duygusal zeka; duygularının farkında olma, duygularla başa çıkabilme, kendini motive etme, empati kurabilme ve ilişkileri yönetebilme yeteneklerini kapsamaktadır. Duygusal zeka gelişimindeki aksaklıklar hem insanlararası ilişkilerde sorunların hem de mesleki başarısızlıkların ortaya çıkmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, duygusal zekanın hemşirelik öğrencilerinde geliştirilmesi beklenir. Araştırma, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı nitelikte planlanmıştır. Araştırmada, veriler bilgi formu ve Hall tarafından geliştirilen, "Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği" ile elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini ve örneklemini Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu 2007-2008 Öğretim Yılı Güz Döneminde öğrenim gören 336 öğrenci oluşturmaktadır. Hedeflenen grubun %88'ine (293 öğrenci) ulaşılmıştır. Elde edilen veriler, yüzdeleme, t-testi, varyans analizi ve Tukey testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda, öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Duygusal zeka son sınıf öğrencilerinde diğer öğrencilerden yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Duygusal zeka, hemşirelik eğitimi

ABSTRACT

Emotional Intelligence Levels of Students of Nursing College

Emotional intelligence consists of the abilities like knowing own emotions, managing emotions, motivatingoneself, being empathic and handling relationships. The problems that arise during the development of emotional intelligence play an important role in the occurrence of both interpersonal relation problems and profession unsuccess. Therefore, emotional intelligence should be developed in nursing students. This descriptive research was designed to determine emotional intelligence level of students of Atatürk University Nursing School. Data were collected using of information form and "Emotional Intelligence Evaluation Scale" developed by Hall. The universe and sample of the research was consisted of 336 students attended at Atatürk University Nursing School in Fall semester 2007-2008 academic year. The final sample group was eighty-eight percentage of the target number. The data were analyzed using percentage, t-test, variation analysis and Tukey tests. The results showed that emotional intelligence of the students were moderately. Emotional intelligence in the senior nursing students were higher than students.

Keywords: Emotional intelligence, nursing education

GİRİŞ VE AMAÇ

Duygusal zeka terimi ilk olarak 1990'da Yale Üniversitesi'nden psikolog Peter Salloway ve New Hampshire Üniversitesi'nden psikolog John Mayer tarafından kullanılmıştır. Salloway ve Mayer (1990) duygusal zekayı, duygularla anlayabilme ve sorgulayabilme, duyguları düşünce içinde özümseyebilme, kendinde ve başkalarındaki duyguları düzenleyebilme yeteneği olarak tanımlamışlardır (Salovey and Mayer 1990, Mayer et al. 2002, Acar 2002, Salovey and Grewal 2005). Daha sonra 1995 yılında psikoloji alanında doktoralı gazeteci-yazar Daniel Goleman'ın "Duygusal Zeka" kitabının yayınlanması ile bu kavram pek çok

alanda ilgi ile tartışılmıştır. Goleman (2006) ise duygusal zekayı, kendi duygularımızı ve başkalarının duygularını tanımak ve anlamak, kendimizi motive etmek kendi içimizde ve ilişkilerimizde duygularımızı doğru yönetmekle ilgili yetenek olarak tanımlamaktadır (Çakar ve Arbak 2004, Goleman 2006).

Psikanalizci Erik Erikson ise duygusal zekayı, kişiliğin çeşitli yönlerini başarılı bir şekilde bütünleştirme yeteneği olarak tanımlayarak benlik bütünlüğü olarak adlandırmıştır (James 1997).

Duygusal zeka konusundaki çalışmalar, zeka düzeyleri en üst seviyelerde olan bireylerin

*Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (Araş. Gör.) gulcin_avsar@hotmail.com

** Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı Başkanı (Doç. Dr.)

gerek iş gerekse özel yaşamlarında neden her zaman en iyi olmadıklarını araştırmakla başlamıştır (Goleman 2006). Duygusal zekanın iş yaşamındaki başarıyı artırdığına ilişkin bir çalışma California Üniversitesi'nde 50'li yıllarda başlayıp 90'lı yıllarda sonuçlanmıştır. Bilim alanında doktora yapan seksen öğrenci IQ, akademik zeka, duygusal denge, olgunluk, karakter bütünlüğü ve kişiler arası etkililik gibi çeşitli özellikler açısından değerlendirilip izlemeye alınmışlardır. 1994'te yapılan araştırma sonucunda; mesleki başarıyı ve saygınlığı belirlemede duygusal zeka yetilerinin IQ'dan yaklaşık dört kat daha önemli olduğu bulunmuştur. Yine bu alanda yapılan farklı çalışmalar sonucu elde edilen bulgular gösteriyor ki, tek başına IQ çalışma hayatındaki başarının en iyi olasılıkla %75'ini en kötü olasılıkla ise %96'sını açıklamaz bırakmaktadır. Örneğin; hukuk, tıp, öğretim ve işletme alanlarındaki Harvard mezunları üzerinde yapılan bir inceleme, giriş sınavlarındaki IQ'yu temsil eden puanlar ile bu mezunların ilerideki kariyer başarı puanları arasındaki korelasyonun sıfır yada eksi olduğunu ortaya koymuştur (Goleman 2000).

Uzmanlara göre, duygusal zeka düzeyi kalıtsal olarak tayin edilmediği gibi, gelişimi sadece ilk çocukluk dönemlerinde gerçekleşmez. Genel bir kanı olarak, 13-19 yaşlarından sonra pek fazla gelişim göstermeyen IQ'nun tersine, duygusal zekanın öğrenilme olasılığı oldukça fazladır ve yaşam boyu gelişmeye devam ederek daha yeterli düzeye ulaşabilir (Goleman 2000).

Harvard Üniversitesi'nden Goleman, yaptığı araştırmalarla duygusal zeka yeteneklerini iş yaşamındaki faktörlerle eşleştirmiş, konuyu örgüt yaşamına taşımış ve çarpıcı sonuçlar elde etmiştir. Goleman, duygusal zekayı beş ana başlıkta toplamıştır. Bunlar:

1. Kişinin Kendi Duygularının Farkında Olması: Belirli bir durumda ya da o anda ne hissettiğinin farkına varabilmek duygusal zekanın temelidir. Duygularını tanıyan kişiler, ruh hallerinin farkındadırlar, kişisel karar gerektiren konularda daha sağlıklı karar verebilirler, daha özerk davranabilirler, kendi sınırlarından emindirler ve hayata olumlu bir gözle bakabilirler (Goleman 1998, Tuğrul 1999, Cherniss 2000, Çakar ve Arbak 2004, Albrecht 2006).

2. Kişinin Kendi Duygularını Yönetmesi: Farkına varılan duygularla uygun biçimde başa çıkabilmek duygusal zekanın temel

özelliklerinden bir diğeridir. Yoğun endişelerden, karamsarlıktan, alınganlıklardan kurtulabilme ve kendini yatıştırma gibi yetenekleri kapsar. Bu yetenekleri zayıf olan kişiler sürekli huzursuzlukla mücadele ederken, kuvvetli olanlar ise hayatın tatsız sürprizleri ve terslikleriyle karşılaştıktan sonra kendilerini daha kolay toparlayabilmektedirler (Goleman 1998, Tuğrul 1999, Cherniss 2000, Çakar ve Arbak 2004, Albrecht 2006).

3. Kişinin Kendini Motive Etmesi: İnsanın kendini motive edebilmesi için öncelikle duygularını bir amaç etrafında toplayabilmesi gerekir. Duygusal özdenetim yani doyumunu erteleyebilme ve fevri davranışları engelleyebilme her başarının altında yatan çok önemli bir özelliktir. Kendini motive edebilme yeteneğine sahip kişiler yaptıkları her şeyde çok daha üretken ve etkili olurlar (Goleman 1998, Tuğrul 1999, Cherniss 2000, Çakar ve Arbak 2004, Albrecht 2006).

4. Empati: Başkalarının duygularını fark edebilmektir. Duygusal zekanın vazgeçilmez özelliklerinden bir diğeridir. Empatik kişiler başkalarının neye ihtiyacı olduğunu, ne istediğini gösteren sinyallere karşı daha duyarlıdırlar (Goleman 1998, Tuğrul 1999, Cherniss 2000, Çakar ve Arbak 2004, Albrecht 2006).

5. Sosyal Beceriler: Duygusal zekanın bir diğer özelliği de diğer insanlarla olan ilişkileri yürütebilmektir. Bu beceriler liderliğin, popüler olmanın, kişilerarası etkililiğin altında yatan unsurlardır (Goleman 1998, Tuğrul 1999, Cherniss 2000, Çakar ve Arbak 2004, Albrecht 2006).

Her insan duygusal zekanın bu beş farklı alanındaki yetenekleri açısından farklılıklar gösterir. Örneğin, bazı kişiler başkalarının kaygılarını yatıştırma konusunda çok becerikli olmalarına rağmen, aynı beceriyi kendi duygularını yatıştırma konusunda gösteremeyebilirler. Bazı insanlar daha empatik olabilirken bazıları hem kendi duygularının farkında olmak hem de başkalarının duygularına karşı duyarlı olmak konularında çok daha yetersiz kalabilirler (Tuğrul 1999).

Duygusal zekaya hemşirelik açısından bakıldığında; hemşirelerin hastalar ile iyi bir ilişki kurabilmeleri için, hemşirelerin duygularının farkında olabilen ve duygularını yönetebilen, empati yapabilen, kendi kendini motive edebilen ve etkin iletişim kurabilen, bir başka deyişle duygusal zeka becerileri gelişmiş

bireyler olmalarını gerekmektedir (McQueen 2003). Evans ve Allen, hemşirenin hastayı anlayabilme, onların duygularını yönetebilme yeteneğinin bakım vermede önemli olduğunu vurgular (Evans and Allen 2002, McQueen 2003). Cadman ve Brewer (2001) ise hemşire adaylarının hemşireliğe alınmadan önce duygusal zeka yeteneklerinin değerlendirilmesi ve kişilerarası becerilerinin eğitim sırasında geliştirilmesi gerektiğini iddia eder. Fakat duygusal zeka yalnızca hemşirelik eğitimi sırasında değil, tüm yaşam boyu öğrenilip, geliştirilmelidir (Cadman and Brewer 2001, McQueen 2003).

Amaç: Araştırma, bu gerekçelerden yola çıkarak Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'ndaki öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma, tanımlayıcı nitelikte yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu 2007-2008 Öğretim Yılı Güz Döneminde öğrenim gören 336 öğrenci, örneklemini ise araştırmaya gönüllü olarak katılan 293 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür ışığında hazırlanan bilgi formu ve "Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği" ile toplanmıştır. Hall (1999) tarafından geliştirilen Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması Ergin (Ergin 2000) tarafından gerçekleştirilmiş olup, Cronbach alfa sayısı .84 olarak bulunmuştur. Ölçek, duygularının farkında olma (6 madde), duygularını yönetme (6 madde), kendini motive etme (6 madde), empati (6 madde), sosyal beceriler (6 madde) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Likert tipinde hazırlanan ölçek 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki sorulara verilen cevaplar altılı likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri bilgisayar ortamında, yüzdeleme, ANOVA ve Tukey Testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde; öğrencilerin %26.6'nın birinci sınıf, %30.4'ünün ikinci sınıf, %20.5'inin

Tablo 1. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı (N=293)

Sınıf	N	%
1. Sınıf	78	26.6
2. Sınıf	89	30.4
3. Sınıf	60	20.5
4. Sınıf	66	22.5
Toplam	293	100

üçüncü sınıf ve %22.5'inin dördüncü sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin kendini en iyi ifade ettiğini düşündüğü duygusal zeka alt boyutu Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Kendini En İyi Yansıttığını Düşündüğü Duygusal Zeka Alt Boyutu

Duygusal Zeka Alt Boyutu	N	%
Duygularının farkında olma	64	21.8
Duygularını kontrol etme	86	29.4
Kendini harekete geçirme	69	23.5
Empati	30	10.2
Sosyal beceriler	44	15.0
Toplam	293	100

Öğrencilere kendilerini en iyi ifade eden duygusal zeka alt boyutu sorulmuştur. Öğrencilerin kendini en iyi ifade ettiğini düşündüğü duygusal zeka alt boyutu %29.4 ile duygularını kontrol edebilme olarak belirlenmiştir. Empati ise %10.2 ile boyutlar arasında en alt düzeyde bulunmuştur. Tutuk ve arkadaşları (2002) hemşirelik öğrencilerinde

empatik eğilim üzerinde çalışmış ve öğrencilerin empatik eğilimleri orta düzeyde bulunmuştur. Öz (1998)'ün yapmış olduğu çalışmada da aynı şekilde hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilimleri orta düzeyde bulunmuştur.

Öğrencilerin sınıflara göre duygusal zeka alt boyutları incelenmiş, Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Sınıflara Göre Duygusal Zeka ve Alt Boyutların Karşılaştırılması

BOYUTLAR	SINIFLAR				F	P
	I. Sınıf (S:78)	II. Sınıf (S:89)	III. Sınıf (N:60)	IV. Sınıf (N:66)		
Duyularının farkında olma	23.68±6.55	22.69±6.85	23.98±5.48	25.18±6.21	1.972	.118
Duyularını kontrol etme	26.65±7.38	24.22±7.37	27.58±6.81	28.71±6.51	5.689	.001
Kendini harekete geçirme	26.68±6.67	23.57±7.39	26.75±6.20	27.91±6.35	6.127	.000
Empati	27.00±5.72	24.01±7.63	28.08±6.21	27.74±6.40	6.300	.000
Sosyal beceriler	26.21±5.81	23.69±7.44	26.38±6.33	27.55±6.00	5.003	.002
Toplam	130.22±20.31	118.18±27.56	132.77±25.44	137.09±26.88		

Sınıflara göre duygusal zeka ortalamaları incelendiğinde en düşük ortalamanın ikinci sınıfta (118.18±27.56), en yüksek ortalamanın ise dördüncü sınıfta (137.09±26.88) olduğu görülmektedir. Sınıflar arası fark incelendiğinde istatistiksel olarak bu farkın ikinci sınıftan kaynaklandığı saptanmıştır. Ölçekten alınacak en yüksek puanın 180 olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin orta düzeyde duygusal zeka düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

Duygusal zeka alt boyutlarındaki ortalamalar incelendiğinde; duygularının farkında olma boyutundaki ortalamalarda en düşük ortalamanın ikinci sınıfta (22.69±6.85), en yüksek ortalamanın dördüncü sınıfta (25.18±6.21) olduğu görülmektedir. Bu fark incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (F:1.972, p: .118).

Tüm sınıflarda duygusal zeka alt boyutlarında en yüksek ortalamanın “duygularını kontrol etme” boyutunda toplandığı görülmektedir. Bu boyutta en düşük ortalamanın ikinci sınıfta (24.22±7.37), en yüksek ortalamanın dördüncü sınıfta (28.71±6.51) olduğu dikkat çekmektedir. Sınıflar arası fark incelendiğinde; farkın ikinci sınıftan kaynaklandığı belirlenmiştir (F:5.689, p:.001). Kaya ve Keçeci (2004) hemşirelik öğrencilerinde duygusal zekayı incelemiş ve tüm sınıflarda en yüksek ortalamaların “duyguların farkında olma” boyutunda toplandığı bulunmuştur.

Kendini harekete geçirme boyutunda ortalamalar incelendiğinde en düşük ortalamanın ikinci sınıfta (23.57±7.39), en yüksek ortalamanın dördüncü sınıfta (27.91±6.35) olduğu görülmektedir. Bu fark incelendiğinde; farkın ikinci sınıflardan kaynaklandığı belirlenmiştir (F:6.127, p: .000).

Empati boyutundaki ortalamalar incelendiğinde en düşük ortalamanın ikinci sınıfta (24.01±7.63), en yüksek ortalamanın üçüncü sınıfta (28.08±6.21) olduğu görülmektedir. Bu fark incelendiğinde; farkın ikinci sınıflardan kaynaklandığı belirlenmiştir (F:6.300, p: .000). Kaya ve Keçeci (2004)'nin yapmış olduğu çalışmada empati alt boyutunda en düşük ortalamanın üçüncü sınıfta (27.46±7.20), en yüksek ortalamanın dördüncü sınıfta (28.77±4.51) olduğu bulunmuştur.

Sosyal beceriler boyutunda ortalamalar incelendiğinde en düşük ortalamanın ikinci sınıfta (23.69±7.44), en yüksek ortalamanın dördüncü sınıfta (27.55±6.00) olduğu belirlenmiştir. Bu fark incelendiğinde; farkın ikinci sınıflardan kaynaklandığı belirlenmiştir (F:5.003, p: .002).

Duygusal zeka alt boyutlarında genel bir değerlendirme yaptığımızda; ikinci sınıfta ortalamaların düştüğü dördüncü sınıfta en yüksek seviyeye ulaştığı bulunmuştur. Çalışma sonuçları öğrencilerin ikinci sınıfta duygusal zekanın gelişimini engelleyen bazı sorunlar yaşadığını göstermekte, dördüncü sınıfta ortalamaların yükselmesi ise bu sorunların

kısmen de olsa çözümlendiğini ve eğitimin öğrencilerin duygusal zeka seviyelerinin artmasına katkıda bulunduğunu düşündürmektedir. Bu eğitim sürecinde teorik dersler/uygulamalar, öğrenci-öğretmen ilişkileri, öğrenci-öğrenci ilişkileri vb. gibi birçok faktör duygusal zeka seviyesinin artmasına katkıda bulunmuş olabilir.

Hemşirelikte hasta bakımı için gerekli olan empati, terapötik iletişim gibi duygusal zekanın alt boyutlarında yer alan yetilerin hemşirelik eğitiminde aşılması ve uygulama alanına yansıtma çabaları bu alt boyutların sınıf ilerledikçe artmasına dolayısıyla duygusal zeka seviyelerinin artmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Diğer yandan ilerleyen yaşla birlikte öğrenciler ilişkileri ve çevrelerindeki olayları daha dengeli değerlendirmeye başlamakta, daha uyumlu ve kontrollü olabilmekte ve genel olarak duygusal zeka seviyelerini yükseltebilmektedirler.

Hemşirelik bir yardım melseğidir. Yardım etmede temel amaç, karşılıklı güvene dayalı bir iletişim ve etkileşim içinde hizmet verilen bireyi tanımak, bakım gereksinimlerini tanımlamak ve gereksinimlerini karşılayabilir hale gelmesini sağlamaktır. Hasta hemşire ilişkisinde hemşirelerin kendi duygularının farkına varabilmesi, duygularını kontrol altında tutabilmesi, karşısındaki bireyi anlayabilmesi ve etkili bir iletişim becerisi geliştirebilmesi son derece önemlidir (Suikkala 2001). Profesyonel hemşirelikte büyük önemi olan bu becerilerin

geliştirilmesi öncelikle okul eğitimi sırasında sağlanabilir. Hemşirelik eğitiminde iletişim, danışmanlık, kritik düşünme vb. özellikleri gelişmiş hemşireler yetiştirmek öncelikli hedeflerdendir. Bu özelliklere sahip hemşireler yetiştirmek içinde öncelikle öğrencilerin duygusal zeka seviyelerinin yükseltilmesi gerekir. Hemşirelikte bu becerilerinin öğrenilmesi öncelikle eğitim süreci içinde gerçekleşir. Bu süreçte öğrencilerin gerek formal dersler gerekse uygulamalar (klinik/saha) sırasında kişisel ve mesleki yönden gelişmeleri sağlanmalıdır (McQueen 2003).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızın sonucunda, duygusal zeka boyutlarında ikinci sınıf ortalamalarının diğer sınıflardan daha düşük olduğu, en yüksek ortalamaların dördüncü sınıfta olduğu bulunmuştur.

Bu çalışmanın sonucunda; Kişisel ve mesleki yaşamda başarının temeli olarak nitelendirilen duygusal zekanın, hemşirelikteki önemi ve hemşireliğe katkısı hem eğitimcilere hem de öğrencilere çeşitli programlar aracılığı ile aşılanmalıdır. Duygusal zekanın gelişimi ile öğrenci hemşirelerin ileride mesleki yaşamlarında başarılı olabilmeleri için kritik düşünme, eleştiri yapabilme, sorgulayabilme vb. yetenekleri artırılabilir. Ayrıca duygusal zekanın gelişimi için eğitim programları oluşturulmalı ve en kısa kısa zamanda eğitime yansıtılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar F** (2002). Duygusal zeka ve liderlik. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 12: 53-68.
- Albercht K** (2006). Sosyal Zeka Başarımın Yeni Bilimi. Editör: Akbıyık S Küçük C, Çev: S Göktaş, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Cadman C, Brewer J** (2001). Emotional intelligence: a vital prerequisite for recruitment in nursing. Journal of Nursing Management 9(6): 321-324.
- Cherniss C** (2000). Emotional Intelligence: What It Is and Why It Matters. The Annual Meeting of the Society for Industrial and Organizational Psychology. New Orleans.
- Cooper R, Sawaf A** (1999). Liderlikte Duygusal Zeka. Çev: ZB Ayman ve B Sancar. Sistem Yayıncılık. İstanbul.
- Çakar U, Arbak Y** (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zeka ilişkisi ve duygusal zeka. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 6 (3): 23-48.

- Ergin EF** (2000). Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zeka düzeyi ile 16 kişilik özelliği arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniv. Sosyal Bil. Enst. Konya.
- Evans D, Allen H** (2002). Emotional intelligence: its role in training. Nursing Times 98 (27): 41-42.
- Goleman D** (1998). İşbaşında Duygusal Zeka. Editör: O Deniztekin Çev: B S Yüksel, 3. Baskı, Varlık Yayınları, İstanbul
- Goleman D** (2000). İşbaşında Duygusal Zeka. Varlık Yayınları, İstanbul.
- Goleman D** (2006). Duygusal Zeka Neden IQ'dan Daha Önemlidir? Editör: O Deniztekin Çev: B S Yüksel, 30. Baskı, Varlık Yayınları, İstanbul.
- James J** (1997). Gelecek Zamanda Düşünmek. Çev: Z Dicleli, Boyner Holding Yayınları, İstanbul.
- Kaya H, Keçeci A** (2004). Bir hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 52: 20-29.

Mayer JD, Salovey P, Caruso D (2002). The Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT). Toronto, Ontario: Multi-Health Systems.

McQueen A (2003). Emotional intelligence in nursing work. *Journal of Advanced Nursing* 47(1): 101-108.

Öz F (1998). Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilimleri, empatik becerileri ile akademik başarıları arasındaki ilişki. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2 (2): 32-38.

Salovey P, Grewal D (2005). The science of emotional intelligence. *American Psychological Society* 14 (6): 281-285.

Salovey P, Mayer JD (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality* 9 (3): 185-221

Suikkala A (2001). Nursing student-patient relationship: a review of the literature from 1984 to 1998. *Journal of Advanced Nursing* 33(1): 42-46.

Tuğrul C (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri* 1: 12-20.

Tutuk A, Al D, Doğan S (2002). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 6 (2): 36-41.